

11 Uluslararası Göç, Kimlik ve Mekân

Dünyada uluslararası göçmenlerin sayısı 1980 ve 2010 yılları arasında 103 milyondan 220 milyona yükseldi ve bu sayı sadece geçmiş otuz yılda iki kattan daha fazla arttı.

Nüfus Referans Bürosu ile Birleşmiş Milletler'in yakın zamanlı verileri, sırasıyla, dünyada uluslararası göçmen sayısının 2013 yılı sonu itibariyle 232 milyona; dünya nüfusunun ise bu tarih itibariyle yedi milyarı aşan bir büyüklüğe eriştiğini gösteriyor.

11 Uluslararası Göç, Kimlik ve Mekân

Böylece dünya nüfusundaki payı uzun yıllar %2-2,5 civarında seyreden uluslararası göçmen büyüklüğünün yirmi birinci yüzyıla girişle birlikte %3 civarında seyretmeye başladığını; 2013 yılı itibariyle bu payın daha da arttığını (%3,23) belirtmek mümkün.

Uluslararası göç akımlarının yakın geçmişteki ve günümüzdeki eğilimini dikkate alarak gelecekte uluslararası göçlerin daha da artacağını tahmin etmek zor değil. Nitekim Nüfus Referans Bürosu, bu büyüklüğün 2050 yılında 400 milyonu aşacağını belirtiyor.

11 Uluslararası Göç, Kimlik ve Mekân

Uluslararası göçmenlerin yoğunluğu dünyanın çeşitli bölgelerine göre önemli farklılıklar gösterse de bu tür göç hareketlerine ev sahipliği yapan belli başlı ülkeler uluslararası göç konusundaki deneyimleri ve barındırdıkları göçmen nüfusları bakımından ön planda yer alıyor.

Bu nedenle, örneğin, tarihsel geçmişlerinde yoğun uluslararası göç akımlarının yöneldiği ABD, Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda ve Birleşik Krallık gibi ülkeler alan yazında ve kamuoyunda “ulus ötesi ülkeler” veya “göçmen ülkeleri” unvanıyla anılıyorlar.

11 Uluslararası Göç, Kimlik ve Mekân

halklarının ekonomik, sosyal ve çevresel durumlarını iyileştirmek amacıyla göç etmekte oldukları konusunda ortak bir çerçeveye sahip.

Az gelişmiş ve gelişmekte olan dünyanın ülkelerinden gelişmiş dünyaya doğru gerçekleşen yoğun göçmen hareketliliğine rağmen herkes göç etmemekte.

11 Uluslararası Göç, Kimlik ve Mekân

Göçün “seçici” olması özelliğiyle sosyo-demografik ve sosyo-ekonomik karakteristiklere göre değişken yoğunluklarla bireyler ve/veya hane halkları uluslararası göç hareketlerine iştirak etmekte.

Böylelikle göç hızları, yaş, eğitim, medeni durum, ekonomik durum, etnik köken, uyruk, din-mezhep, toplumsal cinsiyet kimliği ve yaşam tarzı gibi bireysel karakteristiklere ve ülkelere göre belirgin farklılıklar gösteriyor.

11 Uluslararası Göç, Kimlik ve Mekân

Uluslararası göçmenlerin, nüfuslarında belirgin bir ağırlık teşkil ettiği bugünün dünyasının büyük kentlerinde belki de en başat araştırma konularından biri, çeşitli avantajlı ve dezavantajlı toplumsal grupların mekânda belirgin yoğunluklarla bir araya gelişleridir.

Önemli düzeyde göç hedefi olan kentlerin sosyal coğrafyasını şekillendiren bu toplumsal ve mekânsal pratikler, kent toplumlarında - mekâna özgü yansımalarla birlikte- farklılıkları, kümelenmeleri ve ayrışmayı beraberinde getiriyor.

11 Uluslararası Göç, Kimlik ve Mekân

Böylece çeşitli sosyal grupların ve bu gruplar içerisinde de özellikle uluslararası göçmenlerin kentlerde yaşamak ve toplumsal ilişkileri sürdürmek adına gerçekleştirdikleri eylemlere özgü mekânsal örüntüler, “sosyo-mekânsal farklılaşma-kümelenme-ayrışma” çatısında altında ele alınıyor.

Kentler, neo-liberal yeniden yapılanmanın konuşlandığı yerler olmakla kalmayıp, bilakis son otuz-kırk yıldır neo-liberalizmin ardı arkası kesilmeyen yeniden yapılanma ve mutasyona uğrama biçimiyle yeniden üretildiği merkezler haline dönüşmekte.

11 Uluslararası Göç, Kimlik ve Mekân

Bunu belirgin kentleşme süreci geçiren neo-liberalizmin kentlerdeki kurumsal yenilikleri, politik-ideolojik projeleri ve bir dizi politika deneylerinden anlamak mümkündür.

Böyle olunca da; kentlerdeki sosyo-mekânsal yapıların açıklanması ile kentlerin neo-liberal yeniden yapılanmaları üzerine sürdürülen tartışmalara odaklanan pek çok akademisyen, göçmenlerin yerleşimi ve ulus-ötesileşmesini çalışan etnograflarla etkin bir işbirliğine yöneldi.

11 Uluslararası Göç, Kimlik ve Mekân

Son yıllarda, özellikle Batı sosyal bilim pratiğinde, sosyal grupların kentsel mekânda ayrışmasını konu edinen araştırmalara akademik bir ilginin olduğu gözlerden kaçmıyor.

Bu odakta özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşik Krallık'ın kentlerinde ortaya çıkan mekânsal ayrışmanın dinamiklerinin ve yapısının açıklanması ve sosyo-mekânsal ayrışmanın derecesinin ölçülmesi konusunda bir araştırma ağırlığının bulunduğu da açıktır.

11 Uluslararası Göç, Kimlik ve Mekân

Bu tür akademik uğraşlardaki yoğunlaşmanın arkasında kentlerdeki sosyo-mekânsal ayrılıkların, uluslararası hareketliliğin gittikçe artmasının, sosyo-demografik ve ekonomik koşullardaki değişmelerin önemi bulunuyor.

Uluslararası göçmen yoğunluğunun fazla olduğu kentlerde çeşitli ulus ötesi ve sosyal grupların bir araya gelerek ama başka gruplardan ayrışarak oluşturduğu köklü ve yeniden mekânsal yapılanmalar kentlerin sosyo-mekânsal farklılıklarında (sosyal coğrafyalarında) önemli bir dinamik olarak yer alıyor.

11 Uluslararası Göç, Kimlik ve Mekân

Kentlerdeki bu tür yapılanmaların arkasında duran dinamikleri gün yüzüne çıkarmayı amaçlayan araştırmaların son zamanlarda çoğalmasının asıl nedeni ise, bu tür konularla ilgili alanyazına -özellikle teorik- katkı sağlayacak bulguların keşfine yönelik artan motivasyondur.

Öte yandan dünya nüfusunun % 60'a yaklaşan; gelişmiş ülkelerin toplumlarının ise % 75'i aşan düzeylerde yaşamak için daha çok kentsel yerleşim birimlerini tercih etmesi, artan nüfus hareketliliğinin ve uluslararası göçmen hareketlerinin kentsel alanlara yönelimini doğal olarak tetikliyor.

11 Uluslararası Göç, Kimlik ve Mekân

Dünyanın değişik yerlerinde çeşitli toplumların gittikçe daha fazla bir araya geldiği mekânsal kümelenmeler, pek çok kentin sosyo-mekânsal yapısına özgü yeniden yapılanmalardan ve bu yapılara dair özgün çıktılardan sorumlu oluyor.

Aslında göçmen-etnik azınlıkları kimi zaman avantajlı kimi zaman da dezavantajlı konuma sürükleyen bu yapılanma, sosyo-mekânsal farklılaşmanın-ayrışmanın kentsel yerel yönetimlerce işin doğasında var olan bir süreçmiş gibi algılanmasını pek de değiştirmiyor.

11 Uluslararası Göç, Kimlik ve Mekân

Sosyo-mekânsal ayrışmanın / kümelenmenin kökleri -tarihsel bakımdan avantajlı grupların güç ve zenginliği karşısında diğer grupları hiyerarşik olarak alt basamaklara konumlandıran sınıfsal-mekânsal farklılaşma ölçeğinde- Mezopotamya'nın antik kentlerine dayandırılacak kadar geriye gidiyor.

11 Uluslararası Göç, Kimlik ve Mekân

Tarihsel kökenleriyle, kentlerin mekânına yansıyan sınıfsal ayrışmalarla, sosyo-demografik ve kültürel özelliklerin iç içe geçtiği bu yapılanma biçimi çoğu kez sanki işin doğasıymış gibi algılanma haliyle sıradanlaşıyor.

11 Uluslararası Göç, Kimlik ve Mekân

Oysa kentsel mekânda hizmetlere erişim ve ayrımcılık, çeşitli grupları ve özellikle de göçmenleri daha da dezavantajlı hale büründürüp eşitsiz kılarken, kimilerini daha avantajlı / ayrıcalıklı hale getiriyor.

Gerçekte, kentlere yerleşen uluslararası göçmenlere uygulanmaya çalışılan uyum politikaları sürecinin bir parçası / boyutu olarak planlanması gereken sosyo-mekânsal yapılanma çoğu kez göz ardı ediliyor.

11 Uluslararası Göç, Kimlik ve Mekân

Böyle olunca da göçmen grupların uyum süreçlerinde karşılaştıkları dezavantajlar onların kendi içkin mekânsal kümelenme eylemleriyle grup içi dayanışmanın bir parçası olarak çözüme kavuşturulmaya çalışılıyor.

Ama kimi zaman bu tür kümelenmeler kentlere, buralarda yaşayan gruplara ve yerel yönetimlere bazı başa çıkılması güç sorunlar da getirebiliyor